

NKFIH posztdoktori kutatás záróbeszámolója

Projekt szerződészáma: 125169

Posztdoktor kutató neve: Papp Ingrid

A kutatási téma címe: Vita in Hungaria: Hungarus-tudat a 17. századi multietnikus Felső-Magyarországon

Projekt kezdete és vége: 2017.09.01.–2020.08.31.

A posztdoktori kutatási pályázat – Tarnai Andor nemzetkarakterológiai, nemzettudat-történeti és nemzetiideológia-történeti vizsgálatához a legszerveesebben kapcsolódva, alapelveit és eredményeit messzemenően figyelembe véve – a 17. századi multietnikus felső-magyarországi értelmiségi réteg által nyomtatásban megjelentetett szövegkorpusz biblikus cseh nyelvű hányadán keresztül vizsgálta az itt élők Hungarus-tudatának kialakulását és változatait.

A 17. században a felső- és alsó-magyarországi városokban magyarok, németek, szlávok éltek egymás mellett, regionálisan változó statisztikai arányokban, gyakran pedig egyazon településen vegyesen is. Az e területeken élő szláv lakosság a kralicei Biblia megjelenése óta biblikus csehnek nevezett nyelvet használta irodalmi nyelvként és kulturális önreprezentációjához. Az etnikailag tagolt társadalmat még színesebbé tette a Cseh Királyságból érkező protestáns menekültek azon csoportja, akik a fehérhegyi csatát (1620) és a Megújított Országos Rendtartás (Csehország 1627, Morvaország 1628) kodifikálását követően az erőszakos katolikus térítés elől az észak-magyarországi területeken leltek új otthonra. Nagyobb számban ott telepedtek le, ahol a helyi születésű, nyelvileg rokon szláv népesség is meghatározó arányban volt jelen. A cseh és morva menekültek központjaként Trencsén és környéke jelölhető meg, ahol 1637-ben nyomdát alapítottak, hogy a nagyrészt a szláv népesség körében létrejött biblikus cseh, német és latin nyelvű írásokat megjelentessék. A cseh- és morvaországi kulturális tradícióknak a helyi hagyományokkal való összeolvadását a szláv közösség körében létrejött és nyomtatásban megjelentetett nyomtatványok mutatják be legszemléletesebben, ami kivételesen kedvező helyzetet teremt a népesség identitását és a közösségi tudat változásait leíró kutatás számára.

A trencsényi menekült nyomda az itt élő evangélikus értelmiségi réteg igényeit próbálta kielégíteni, ezért nagy számban nyomtattak imádságoskönyveket, énekeskönyveket, teológiai vizsgatételeket, elmélkedéseket és prédikációkat. A legnagyobb számban prédikációk kerültek kinyomtatásra, amelyek a szláv lakosság közösségi tudásának, aktuális ügyekre tett reflexiójának, gyülekezeti identitásának kifejeződései. A szláv népesség körében létrejött biblikus cseh nyomtatványok közül 2009-ben a prédikációs szövegkorpusz feldolgozását kezdtem el. 2016 májusában megvédtem *Biblikus cseh nyelvű gyászbeszéd a 17. századi Magyarországon: A nyomtatott korpusz bemutatása és irodalomtörténeti vizsgálata* című disszertációm. A védést közel kétéves szisztematikus átdolgozó és kiegészítő munka követte.

Az NKFIH Posztdoktori Kutatói Program támogatásának 2017-ben indult **első évében** elsősorban a disszertáció monográfiává fejlesztésének munkálatai folytak, aminek során több fejezetrésszel és szakirodalmi tétellel bővült a végleges szöveg. 2018 júniusában a *Historia litteraria* sorozat 34. darabjaként jelent meg a kötet (3).¹ A monográfia az első vállalkozás a kora újkori Magyar Királyság északi területein élő szláv nyelvű lakosság biblikus cseh nyelvű nyomtatott kultúrájának műfaj-történeti megközelítéssel létrehozott rendszeres leírására. A

¹ A főszövegben félkövérrel megadott tételszámok a beszámolót záró, annotált bibliográfia megfelelő tételeire utalnak.

biblikus cseh nyelvű prédikációk korpuszát a helyi szláv és a levert cseh rendi küzdelmek után kelet felé menekülő cseh és morva egyházi értelmiség együttesen hozta létre a 17. században. A monográfia a teljesség igényével mutatja be az anyagot a legrégebb biblikus cseh nyelvű halotti prédikáció megjelenésétől, 1637-től kezdve a magyar könyvészetben a hagyomány erejénél fogva még ma is erőteljesen jelen lévő 1711. évig. Ebben az időkorben huszonegy biblikus cseh nyelvű halottibeszéd-nyomtatvány jelent meg Magyarországon. Tizenkilencet a trencsényi nyomdában adtak ki közülük az 1637–1659 közötti időszakban, majd az időszak végéig még egy lőcsei és egy zsolnai nyomtatvány látott napvilágot. Bennük összesen negyvenegy halotti prédikáció olvasható. A monográfia többfókuszú leírási módszert alkalmazva öt nagyobb fejezetben mutatja be a szövegtörzsetbe tartozó prédikációkat. Az első fejezetben történelmi, társadalmi és eszmetörténeti háttérrel és politikátörténeti helyzetelemzést adtam a fehérhegyi csatát követő időszakról és az exulánsok magyarországi letelepedéséről. Ahhoz, hogy ezt érvényesen megtehessem, először be kellett mutatnom a Fehérhegy előtti Cseh Királyság-beli és az exulánsok megérkezése előtti alsó- és felső-magyarországi vallási helyzetet. Ebben a fejezetben írtam meg az exulánsok legfontosabb kulturális intézményének, a rövid ideig Szenicén, majd negyed évszázadon át Trencsénben, azt követően pedig Zsolnán működő nyomdának a történetét. A második fejezetben mutattam be a korpuszba tartozó prédikációkat: kifejtésre került gondolatmenetük, argumentációs rendjük és szövegszerű sajátosságaik összegzése. A harmadik fejezet felvázolja a cseh írásbeliség korabeli állapotát és a magyarországi szláv közösség a menekültek biblikus cseh nyelvű írásbeliségére gyakorolt hatását. A negyedik fejezet a prédikációk irodalmi sajátosságaival foglalkozik, végül az ötödik fejezet áttekinti kultúranropológiai aspektusaikat. A kötet függelék a két legkorábbi biblikus cseh nyelvű gyászbeszéd magyar fordítását, a betűrendes személyi adattárat és a feldolgozott halottibeszéd-nyomtatványok áttekintő adatait tartalmazza. (A monográfiában tárgyalt halotti beszédek egyes tematikai és műfaji vonatkozásaival foglalkoznak még a következő tételszámú írásaim: **1., 5., 6., 7., 8.**)

A monográfiámban bemutatott halotti prédikációk közül a posztdoktori kutatás további szakaszában kiválasztottam hat gyászbeszédet, amelyeknek elkészítettem cseh nyelvű átiratát és a magyar fordítását, s jegyzetekkel láttam el a szövegeket. A hat szöveg lektorálható kézírata – a munkatervnek megfelelően – elkészült. Választásom azokra a beszédekre esett, amelyekkel leginkább bemutathatom a szövegtörzset jellegzetességeit, például a prédikátorok eltérő erudícióját, forráshasználatát, Hungarus-tudatát és értékrendjét. A prédikációk nyelvállapota miatt betűhű átiratra volt szükség, mivel a szöveg szlovakizáló tendenciát mutató biblikus cseh nyelven íródott. A kétnyelvű, jegyzetelt, HTML formátumú online szövegkiadás tartalmi munkálatai befejeződtek, technikai munkálatai folyamatban vannak, és a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézetének honlapján fog megjelenni a 2021-es évben.

Módszertanilag és tematikailag szorosan kapcsolódva a monográfiához és a szövegkiadáshoz, a posztdoktori kutatás **második évében** műfajilag túlléptem a halotti beszédek vizsgálatán, s ugyanezen időszak nyomtatásban megjelent biblikus cseh nyelvű prédikációs szövegeinek feltárását és rendszeres vizsgálatát a teljesség igényével végeztem el. Posztillaggyűjtemény vagy az egyházi év egészét átfogó más rendszeres kötet nincs közöttük, ezek mind alkalmi prédikációk. Így Ján Lochmann magyarországi születésű németlipcsei lelkész prédikációja a városban 1639-ben támadt tűzvészről szól; feldolgozásában nem az alkalmi referencialitás nyomon követése hozta a legfontosabb eredményeket, hanem annak a felismerése, hogy Lochmann a németországi és a vele regionálisan összefüggő szláv ajkú területek német birodalmi tudatának történeti elemeit reprodukálta és adaptálta, ami egy, a magyarországi Hungarus-tudat mellé állítható, azzal összemérhető kifejtettségű és fontosságú történelemideológiai rendszer regisztrálására és első leírására adott alkalmat (**11**). Comenius

eszmétársa, Jakub Jakobeus eperjesi prédikátor 1642-ben adta ki a város magyar templomának az alapkövetésén elmondott prédikációját. Egy másikat megint egy tűzvész alkalmából mondott el ugyancsak Jakobeus 1643. húsvét vasárnapján, s e szövegben ismét egy másfajta szláv identitástudat van dominánsan jelen, ami később szlovák identitássá formálódott, s aminek elsődleges formája itt a 16–17. század fordulóján Csehországban használt protestáns posztillagijtemények nagyarányú intertextuális felhasználása (korábban teljesen ismeretlen filológiai tény). Az e prédikációról írott tanulmány készen áll, a 2020–2021. akadémiai évadban fog elhangzani az Irodalomtudományi Intézet reneszánsz felolvasóüléseinek egyikén. 1659-ben Martin Adami lőcsei prédikátor a karácsony illő módon való megünneplésének okait és módját részletezi bőséggel áradó nyelvi képekben. Áttekintettem a prédikációknak mind eszmétörténeti, mind irodalmi jellemzőit, retorikai sajátosságait, feltártam a prédikátorok műveltséganyagát és a szövegekben megragadható, az egykorú Felső-Magyarországra vonatkozó referenciális utalásokat. Kutatásom eredményei nyomán hozzá kell tenni a Tarnai Andor által feltárt nemzetiideológia-történeti alapokhoz, hogy az észak-magyarországi többnyelvű értelmiségi körben nem csak a *fertilitas Pannoniae* magyar hagyományát betetőző, patrióta szemléletű toposzrendszer épült, hanem mind a németországi birodalmi tudat, mind az önálló cseh identitás történeti elemei reprodukálásra és reflektálásra kerültek, alternatív nemzetszemléleti modellekként veendő számításba. A prédikációk mellett megvizsgáltam még a korpusz legjelentősebb meditációs műve, a Lewis Bayly *The Practice of Pietie* című életvezetési-kegyességi munkájából Comenius által elkészített cseh nyelvű fordítás filológiai sajátosságait (10., 13.).

A kutatás a prédikációs szövegtörzs teljes feltárását követően, a **harmadik évben** a szláv ajkú lutheránus értelmiség körében létrejött olyan narratív szövegek felé fordult, amelyekben megragadhatók a kollektív referenciakeret személyes adaptációi, értelmezései, önreflexív éni-identitás-konstrukciói, a Hungarus-tudat individuális válfajai. Mindezen konstrukciók mintaszövegeinek tekinthető a Štefan Pilárik evangélikus lelkész üldöztetését elbeszélő három munka: a biblikus cseh nyelvű *Sors Pilarikiana* (1666), továbbá a német nyelvű *Currus Jehovae mirabilis* (1678) és *Turcico-Tartarica crudelitas* (1684). A munkatervi vállalkozásnak megfelelően elkészült a cseh nyelvű vers átiratának és mindhárom mű magyar fordításának lektorálható kézírata bevezető tanulmánnyal és jegyzetapparátussal (adattár, helymutató és névmutató). A Hungarus születésű Pilárik kapcsolatba került a török megszállás végvidékén megtapasztalható határhelyzeti identitás és egzisztenciális fenyegetettség személyes tapasztalatával (török–tatár fogságba hurcolása és onnét való megmenekülése), majd az erőszakos ellenreformáció általi üldöztetés a cseh–morva exulánsokéval összevethető menekülti léthelyzetbe sodorta. Sok lutheránus pályatársához hasonlóan németországi száműzetésben, szászországi lelkészi állomáshelyen fejezte be életét. Három ízben, három változatban elkészített autobiografikus művei a nyelvi és az etnikai identitás kollektív értelmezési kereteinek személyes vonatkozásrendszerét fejtik ki, mindenekelőtt azáltal, hogy a liminalitás és a mártírium önkéntes vállalása szempontjából döntő pályafordulatok mikrotörténeti leírását és a hagiográfia mintájára megalkotott narrációs rendjét adják (2., 4.).

Bibliográfia: a futamidő alatt kifejtett munkásság tételes adatai

Alább tételesen felsorolom a kutatás futamidejében megjelent tudományos publikációimat (I.) és tudományos előadásaimat az azok továbbfejlesztésével elkészített publikációkkal együtt (II.), majd ismertetéseimet, recenzióimat (III.). Együttesen 13 nyomtatott publikációt és 11 előadásszöveget dokumentálok a posztdoktori kutatás futamidejéből. Az előadásszövegekhez rövid tartalmi összefoglalást tartalmazó annotációt is adok.

I. Publikációk

(1) PAPP Ingrid, *A lutheránus egyház alapítóinak emlékezete a 17. századi szlávajkú magyarországi evangélikus polgárság körében*, Történelmi Szemle, 59(2017)/2, 299–314.

(2) PAPP Ingrid, *Lutheránusok rabszíjon: Az üldöztetés és a fogság irodalmi ábrázolása Piláriktól Krmannig = Börtön, exilium és szenvedés: Bethlen Miklós élettörténetének kora újkori kontextusai*, szerk. FAJT Anita, SZILÁGYI Emőke Rita, TÓTH Zsombor, Bp., reciti, 2017, 77–86.

(3) PAPP Ingrid, *Biblikus cseh nyelvű gyászbeszéddek a 17. századi Magyarországon: A nyomtatott korpusz bemutatása és irodalomtörténeti vizsgálata*, Bp., Universitas Könyvkiadó, 2018 (Historia Litteraria, 34), 304 l.

(4) PAPP Ingrid, *Lutheránus prédikátorok és a sérthetetlen szent könyv = A reformáció emlékezete: Protestáns és katolikus értelmezések a 16–18. században*, főszerk. SZÁRAZ Orsolya, szerk. FAZAKAS Gergely Tamás, IMRE Mihály, Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2018 (Loci Memoriae Hungaricae, 7), 90–99.

II. Tudományos előadások és az azok nyomán készített publikációk

(5) 2017. október 27–28. között rendezte meg Kolozsvárott a *Váltások és (disz)kontinuitások, hagyományok és újítások a reformáció 500 éves történetében: A hosszú reformáció perspektívája a közép-kelet-európai régióban* című nemzetközi konferenciáját a Refo500 konzorcium a Babeş–Bolyai Tudományegyetem és a Magyar Tudományos Akadémia közös szervezésében. *Fehérhegy mint az emlékezés helye* címmel tartottam előadást. 1620 után keletkezett katolikus és protestáns forrásokat használtam fel, hogy bemutassam a két felekezet eltérő viszonyulását a fehérhegyi csata színhelyéhez és az azt követő tragikus eseményekhez. A protestánsok esetében olyan halotti prédikációkat vizsgáltam, amelyekben az életrajzi narrációk minden szenvedés kezdetét ehhez a helyhez kapcsolják. A katolikus álláspontot Bohuslav Balbín írásai képviselték. Az előadás szövege azóta átdolgozásra került, és angol nyelvű tanulmány (*White Mountain as a place of remembrance*) formájában fog megjelenni a *Philobiblon* 2020. évi 2. számában.

(6) 2017. november 21-én rendezte meg az MTA Miskolci Területi Bizottsága – a Magyar Tudomány Ünnepeinek rendezvénysorozata keretében – a *Reformatio nostra: Protestáns szellemi műhelyek Északkelet-Magyarországon a reformáció kezdetétől napjainkig* című konferenciáját Miskolcon, ahol *A cseh menekültek nyomdájának helye a biblikus cseh nyelvű nyomtatványokat közreadó 17. századi magyarországi nyomdák között* címmel tartottam előadást. A 17. században több jelentős nyomdahely (Szenice/Trencsén/Zsolna, Lócse, Nagyszombat és Pozsony) működött a Magyar Királyság területén, amelyek eltérő kiadványszámú, műfajú, nyelvű és terjedelmű nyomtatványokat adtak ki cseh/szlovákizáló cseh nyelven. Összehasonlítottam az 1630–1700 közötti könyvtermését, amelyből világosan látszik, hogy a szenicei, trencsényi, majd zsolnai exuláns nyomda egy szűkebb közösség

igényeit kielégítő kisebb nyomda volt, amely nagyrészt lutheránus műveket adott ki. Előadásom tanulmány formájában megjelent: PAPP Ingrid, *A cseh menekültek nyomdájának helye a biblikus cseh nyelvű nyomtatványokat közreadó 17. századi magyarországi nyomdák között = Reformatio nostra: Protestáns szellemi műhelyek (Tanulmányok)*, szerk. GYULAI Éva, TASI Réka, Miskolc, MTA Miskolci Területi Bizottsága, 2017, 44–57.

(7) 2018. március 28-án tartották az MTA BTK Irodalomtudományi Intézete *Az értelmzés hatalma* című módszertani sorozatának negyedik éves konferenciáját Budapesten, amely a kontextusok és a kontextualizáció problémáját járta körbe. *Exemplumok kontextusváltása: a kiszámított és a kalkulálhatatlan* címmel tartottam előadást. Előadásomban néhány szemléletes példán keresztül mutattam be a prédikátorok forráshasználatát és az ezzel szorosan összefüggő egyéni és közösségi műveltségi elemeket. Előadásom tanulmányváltozatát közlésre elfogadták, és a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézetének tanulmánykötetében fog megjelenni.

(8) 2018. június 18–22. között került megrendezésre az általam kezdeményezett, az MTA BTK Irodalomtudományi Intézet Reneszánsz Osztálya által befogadott *1618–2018: A harmincéves háború hatása irodalmunkra* című mesterkurzus, amelynek célja az volt, hogy mérlegelje a műfaj- és stílustörténeti kutatásokra alapozott irodalomtörténeti tipológia érvényességét a négy évszázaddal ezelőtti történeti események fényében. A harmincéves háború kitörésének négyszáz éves évfordulója lehetőséget biztosított a prágai események és az ezekkel szorosan összefüggő magyarországi folyamatok tematizálására. A rendezvényen tartott előadásomban a harmincéves háború kirobbanásának okaira, a cseh exulánsok helyzetére és a Magyarországon kinyomtatott szláv nyelvű halotti beszédek vizsgálatára helyeztem a hangsúlyt.

(9) 2018. december 3-án került megrendezésre Budapesten a „...*Slavata Vilém ellen, Martiniczi Borzita Jaroslavu ellen... törvény szerint cselekedtünk... az régi szokás szerint, az ablakról levetettük*”: *A prágai rendi felkelés 400. évfordulója* című konferencia az ELTE BTK Művelődéstörténeti Tanszék és a Szent Adalbert Közép- és Kelet-Európa Kutatásokért Alapítvány szervezésében, ahol *Karel z Žerotína Morvaországban* címmel tartottam előadást. Karel z Žerotín a 16. század végének és a 17. század első évtizedeinek kiemelkedő morva politikusa volt (16). Vagyonának, politikai befolyásának és patrónusi tevékenységének köszönhetően kapcsolatot tartott fenn a korszak uralkodóival, nemeseivel, politikusaival és íróival. Előadásomban a Bethlen Gáborral, Illésházy Istvánnal, Illésházy Gáborral és Rimay Jánossal kialakított kapcsolatára helyeztem a hangsúlyt.

(10) 2019. május 23–25. között rendezték meg Pécsen az 50. Rebakucs-konferenciát *Imitáció és parafrázis: Szövegváltozatok a magyar régiségben* címmel, a PTE BTK Reneszánsz Kutatóközpont és az MTA BTK Irodalomtudományi Intézete közös szervezésében. *A Praxis pietatis szláv nyelvű fordítása* címmel tartottam előadást. Lewis Bayly *The Practice of Pietie* című könyvének *Praxis pietatis* címmel megjelent cseh nyelvű fordítását Comenius készítette el. Comenius nem az angol eredetiből, hanem annak német fordítása alapján dolgozott. Három szövegpéldán keresztül szemléltettem a német és a cseh fordítás egymáshoz való viszonyát. Comenius nem törekedett teljes és szabatos fordításra, és a cseh nyelv 17. századi állapotának megfelelően készítette el saját változatát. Az előadás azóta a konferencia tanulmánykötetében és folyóiratban is megjelent: PAPP Ingrid, *A Praxis pietatis cseh nyelvű fordítása = Imitáció és parafrázis: Szövegváltozatok a magyar régiségben. Tudományos konferencia, Pécs, 2019. május 23–25.*, szerk. BARTÓK István, JANKOVITS László, PAP Balázs, Pécs, Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet Klasszikus Irodalomtörténeti és Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék–Verso, 2020, 69–86; PAPP Ingrid, *A Praxis pietatis cseh nyelvű fordítása*, ItK, 123(2019), 621–638.

(11) Posztdoktori kutatási programomban kezdeményeztem a Tarnai Andor halálának 25. évfordulója alkalmából megrendezendő emlékkonferenciát, amelyet a BTK Irodalomtudományi Intézete fogadott be 2019. szeptember 24–25-én, s a tudományos titkári feladatait láttam el. *Felső-magyarországi német és szláv nemzeti ideológiák egy 17. századi biblikus cseh nyelvű alkalmi prédikációban* címmel tartottam előadást Ján Lochmann németlipcsei lelkész 1639. évi alkalmi prédikációjáról, amely a városban október 22-én támadt tűz alkalmából íródott. Meghatározó referenciális kerete nem a Hungarus nemzettudat, hanem egyértelműen a németországi kulturális hatás. Áttekintettem Lochmann prédikációjának mind eszmetörténeti, mind irodalmi jellemzőit, retorikai sajátosságait, feltártam a prédikátor műveltséganyagát és a szövegben megragadható, az egykorú Felső-Magyarországra vonatkozó referenciális utalásokat. Előadásom azóta tanulmány formájában megjelent a konferencia általam megszerkesztett tanulmánykötetében: PAPP Ingrid, *Felső-magyarországi német és szláv nemzeti ideológiák egy 17. századi biblikus cseh nyelvű alkalmi prédikációban = Irodalomtörténet, tudománytörténet, eszmetörténet: Tanulmányok Tarnai Andor halálának 25. évfordulójára*, szerk. PAPP Ingrid, Bp., reciti, 2020 (ReKonf: Reciti konferenciakötetek, 7), 109–134.

(12) 2019. október 24-én került megrendezésre Pozsonyban a *Literatúra na prelome (Podoby literatúry na prelome 18. a 19. storočia)* című konferencia, a Szlovák Tudományos Akadémia Szlovák Irodalom Intézetének és a Comenius Egyetem BTK Szlovák Irodalom és Irodalomtudományi Tanszékének a közös szervezésében. *Vedecké a literárne myslenie Ladislava Bartholomaeidesa v diele De Sajone amne* címmel tartottam előadást. Ladislaus Bartholomaeides (1754–1825) lutheránus lelkész, történetíró és gondolkodó több tudományág történetében alkotott jelentős és kezdeményező műveket latin és szlovák nyelven. Előadásomban bemutattam a Bartholomaeides életművének feldolgozásában eddig elvégzett munkát, és a *De Sajone amne* című művét jellemző tudományos és irodalmi gondolkodását és módszereit.

(13) 2019. november 13-án került megrendezésre Miskolcon az *Interkonfesszionalitás és irodalom a kora újkorban (16–18. század)* című konferencia, amelyet a Miskolci Egyetem Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézete, az MTA Miskolci Területi Bizottsága Nyelv- és Irodalomtudományi Szakbizottsága és az MTA BTK Hosszú Reformáció Kelet-Európában (1500–1800) Lendület Kutatócsoport közösen szervezett. *A Praxis pietatis interkonfesszionális vonatkozásai* címmel tartottam előadást, Comenius fordításának felekezeti határokat átlépő geneziséét és felekezeti vitákat generáló hatását ismertettem. A cseh nyelvű adaptáció nagy sikert aratott az exuláns cseh hívők körében, azonban komoly indulatokat gerjesztett nem csak a lutheránusok, hanem Comenius támogatói körében is. A tanulmány-változat korrektúráját elvégeztem, még 2020-ban meg fog jelenni a konferencia tanulmánykötetében.

(14) 2020. március 31-én került volna megrendezésre Pozsonyban az *Andrej Sládkovič (1820–2020)* című konferencia, a Szlovák Tudományos Akadémia Szlovák Irodalom Intézetének és a Comenius Egyetem BTK Szlovák Irodalom és Irodalomtudományi Tanszékének a közös szervezésében, azonban a tanácskozás a koronavírus-járvány miatt elmaradt. Az előadásom tanulmánnyá fejlesztett változatát ennek ellenére elfogadták közlésre, és 2021 tavaszán *Komu patri Mikuláš Šubič Zrínsky?* címmel fog megjelenni a tervezett tanulmánykötetben.

(15) 2020. szeptember 3–5. között rendezték meg Egerben a *Zrínyi Miklós és a magyarországi barokk költészet* című tudományos konferenciát (az 51. Rebakucs-tanácskozást), amelyet az Eszterházy Károly Egyetem és a BTK Irodalomtudományi Intézet közösen szervezett. *Kié Zrínyi Miklós? Történeti és műformai hagyomány a szlovák nemzeti ideológiában és irodalomban a 19. század közepén* címmel tartottam előadást. A szigetvári Zrínyi Miklós és azonos nevű dédunokája személyéről és cselekedeteiről kialakított

értelmezések hosszú időn keresztül központi helyet foglaltak el a magyarországi magyar és nem magyar ajkú nemzetek politikai ideológiájának és nemzettudatának kialakításában. A Magyar Királyság területén élő szlávok történelmi emlékezetében már a 16. századtól jelen volt a várvédő Zrínyi alakja, azonban csak a 19. században, a szláv kölcsönösség illetve a pánszlávizmus ideológiáinak megerősödésével vált döntő jelentőségűvé. E hatás körébe tartozik a Štúr-iskola talán legnagyobb romantikus költői tehetségének, Andrej Sládkovičnak *Gróf Mikuláš Šubić Zrínský na Sihoti* című verse. Bemutattam Sládkovič e művét, azonosítottam forrásait Samuel Budina történelmi beszámolójában és Zrínyi Miklós eposzában. Előadásom tanulmányra fejlesztett változatát közlésre elfogadták a konferencia tervezett tanulmánykötetbe.

III. Ismertetések, recenziók

(16) PAPP Ingrid, *Tomáš KNOZ, Karel st. ze Žerotína: Don Quijote v labyrintu světa, Praha, Vyšehrad, 2008 (Velké postavy českých dějin, 11) (recenzió), Helikon, 63(2017), 442–445.*

(17) PAPP Ingrid, *KOVÁCS Eszter, „Légy cseheknek pártfogója, magyaroknak szószóllója...”: Cseh–magyar jezsuita összefüggések a kezdetektől 1773-ig, Bp., PPKE–OSZK, 2015 (recenzió), <http://reciti.hu/2017/4051>, 2017.*

(18) PAPP Ingrid, *Veronika ČAPSKÁ, Mezi texty a textiliemi: (Swéerts-)Šporkové, textové praxe a kulturní výměna na přelomu baroka a osvícenství, Dolní Břežany, Scriptorium, 2016 (recenzió), <http://reciti.hu/2018/4625>, 2018.*

(19) PAPP Ingrid, *KOVÁCS Eszter, Iszlámismeret Csehországban a 16–17. század fordulóján, Bp., PPKE BTK Történettudományi Intézet–OSZK, 2017 (recenzió), Helikon, 59(2018), 557–558.*

(20) PAPP Ingrid, *GYULAI Éva, Régi diárium – Clementis János fancsali evangélikus lelkész naplója, 1719–1760, Miskolc, Herman Ottó Múzeum, 2018 (Officina Musei, 25) (recenzió), Helikon, 64(2019), 429–431.*